

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΑΖΟΦΙΚΗΣ

ιστορία, γλώσσα, συστήματα γραφής

Ποιοι είναι οι Έλληνες της Αζοφικής;

- Ονομασία: Οι Έλληνες της Αζοφικής / Έλληνες της Μαριούπολης / Azon Greeks / Noth Azovian Greeks / Mariupolitan Greeks
- Εγκαταστάθηκαν στην Αζοφική (νοτιοανατολικό τμήμα της Ουκρανίας) μετά τη μετοίκησή τους από τη Κριμαία κατά το 1778-1780, ιδρύοντας τη Μαριούπολη και 22 χωριά
- Αριθμητικά ανέρχονται στις 90 χιλιάδες (απογραφή του 2001, στην πραγματικότητα – 220-240 χιλ.), ενώ όταν ήρθαν στην περιοχή ήταν 18,4 χιλ.

Πριν την εγκατάσταση στην Αζοφική

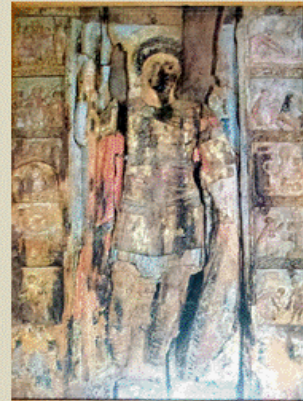
- Ως το 1778 ζούσαν στην Κριμαία σε διάφορα μέρη της. Έφεραν μαζί τους και τα τοπωνύμια τους: *Γιάλτα, Ουρζούφ, Εσκή Κιρίμ κ.α..*
- Ίσως κάποιοι απ' αυτούς είναι απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων αποίκων της Κριμαίας.
- Υπήρχαν μερικά μεταναστευτικά κύματα κατά τον Μεσαίωνα, ώστε είναι αδύνατο να καθοριστεί ο αρχικός τόπος καταγωγής τους.
- Σίγουρα υπήρχαν επαφές και μίξεις με άλλες εθνότητες της Κριμαίας

Μετοίκηση ή εκτοπισμός;

- Από το 1774 η Κριμαία - προτεκτοράτο της Ρωσίας και το 1783 γίνεται η προσάρτησή της στη Ρωσία.
- Επίσημη εκδοχή: η Έλληνική χριστιανική κοινότητα με μια επιστολή ζητάει την τσαρίνα Αικατερίνη Β' να επιτρέψει την μετοίκησή τους στα εδάφη ανατολικά του π. Δνείπερου.
- Πρόσφατες μελέτες: εκτοπισμός των Χριστιανών από την Κριμαία για να αποδυναμωθεί οικονομικά το Χανάτο της Κριμαίας + αποικισμός της περιοχής της βόρειας Αζοφικής.
- Τα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη, που υποσχέθηκε η τσαρική κυβέρνηση, είχαν την καθοριστική επίδραση στην έξωση των Ελλήνων

Η μετοίκηση των Ελλήνων στην Αζοφική (1778-1780)

Переселення греків з Криму до Надазов'я (1778-1780 рр.)

Εξοδος από την Κριμαία και εγκατάσταση στην περιοχή της Αζοφικής

- Τη “μεγάλη έξοδο” ανέλαβε ο τότε **Μητροπολίτης Ιγνάτιος (Κοζαδίνος)**, με καταγωγή από την Κύθνο, και την εγκατάστασή τους στην σημερινή Μαριούπολη ο αξιωματικός του ρωσικού στρατού και ευνοούμενος της Αικατερίνης **Αλεξάντερ Σουβόροφ**.
- Οι Ρουμείς ίδρυσαν τα χωριά *Καρακούμπα (Αργκίν), Κωνσταντινούπολη (Φούνα, Ντεμερντζί), Σαρτανά, Στίλα, Ουρζούφ, Τσερντακλί, Τσερμαλίκ, Γενο-Σάλα (Γιανισόλ, Χαράχλα) και Γιάλτα*. Οι Ουρούμ ίδρυσαν τα χωριά: *Μπέσεβο, Μπογκατίρ, Καμάρ, Καράν, Κερμέντσικ, Στάρι Κριμ, Λάσπα, Μάνγκους και Ουλακλί*.
- Το χωρίο *Βελίκι Γιανισόλ* ιδρύθηκε και από τις δυο ομάδες.

Ποια γλώσσα μιλούν;

- Ο όρος Έλληνες της Αζοφικής αναφέρεται σε **δυό εθνοτικές υποομάδες**, τα σχετικά εθνώνυμα «**Ουρούμ**» και «**Ρουμέι**» και τα δύο προέρχονται από την ονομασία του Βυζαντίου ως Νέας Ρώμης.
- διαφοροποιούνται ως προς τη γλώσσα που μιλούν, είτε «**Ουρούμ**», τουρανικής γλωσσικής ομάδας, είτε «**Ρουμέικα**», γλωσσική ποικιλία Ελληνικής
- τους ενώνει η συνείδηση ότι αποτελούν **ίδια εθνική και πολιτισμική ταυτότητα**.

Τα Ρουμέικα

- Οι ίδιοι οι ελληνόφωνοι Έλληνες της Αζοφικής αποκαλούν τη γλωσσική ποικιλία τους «ρουμέϊκου γλώσσα».
- Ελληνικό υπόστρωμα + ένα μείγμα από τα στοιχεία της ταταρικής, της ρωσικής και της ουκρανικής γλώσσας (επίδραση στο λεξιλόγιο, στη φωνολογία και στη μορφολογία).
- Τα Ρουμέικα είναι ανομογενή. 5 ιδιώματα ανάλογα με το βαθμό εγγύτητας προς τη δημοτική (Sokolov, 1932 Sergievsky 1934).

Κοινά χαρακτηριστικά των Ρουμείκων με άλλες διαλέκτους της ΝΕ

Ποντιακά:

- ομοιότητα των ουρανικοποιημένων: το /χ/ πριν τα /ε/ και /ι/ γίνεται παχύ: *χχιόν'* = χιόνι, *χχνάρ'* = χηνάρι, *μαχχαίρ'* = μαχαίρι
- χρήση του μορίου 'πα': *ούλ' πα*, *πάντα πα*
- χρήση εγκλιτικών / προκλιτικών: *φαίνιτ' μι* = μου φαίνεται, *είπιν τον* = του είπε

Βόρειες Ελληνικές Διάλεκτοι:

- αποβολή άτονου τελικού φωνήεντος: *πηγάδ'*, *φίδ'*
- στένωση άτονου /ε/ σε /ι/ και /ο/ σε /ου/: *πιιδί*, *κουουρίτσ'*

- Η μελέτη των διαλέκτων της ελληνικής διασποράς, κυρίως στις παλιές αποικίες, έχει ενδιαφέρον όχι μόνο από την άποψη της επιρροής των γλωσσικών επαφών, αλλά είναι σημαντική και για την κατανόηση της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας.

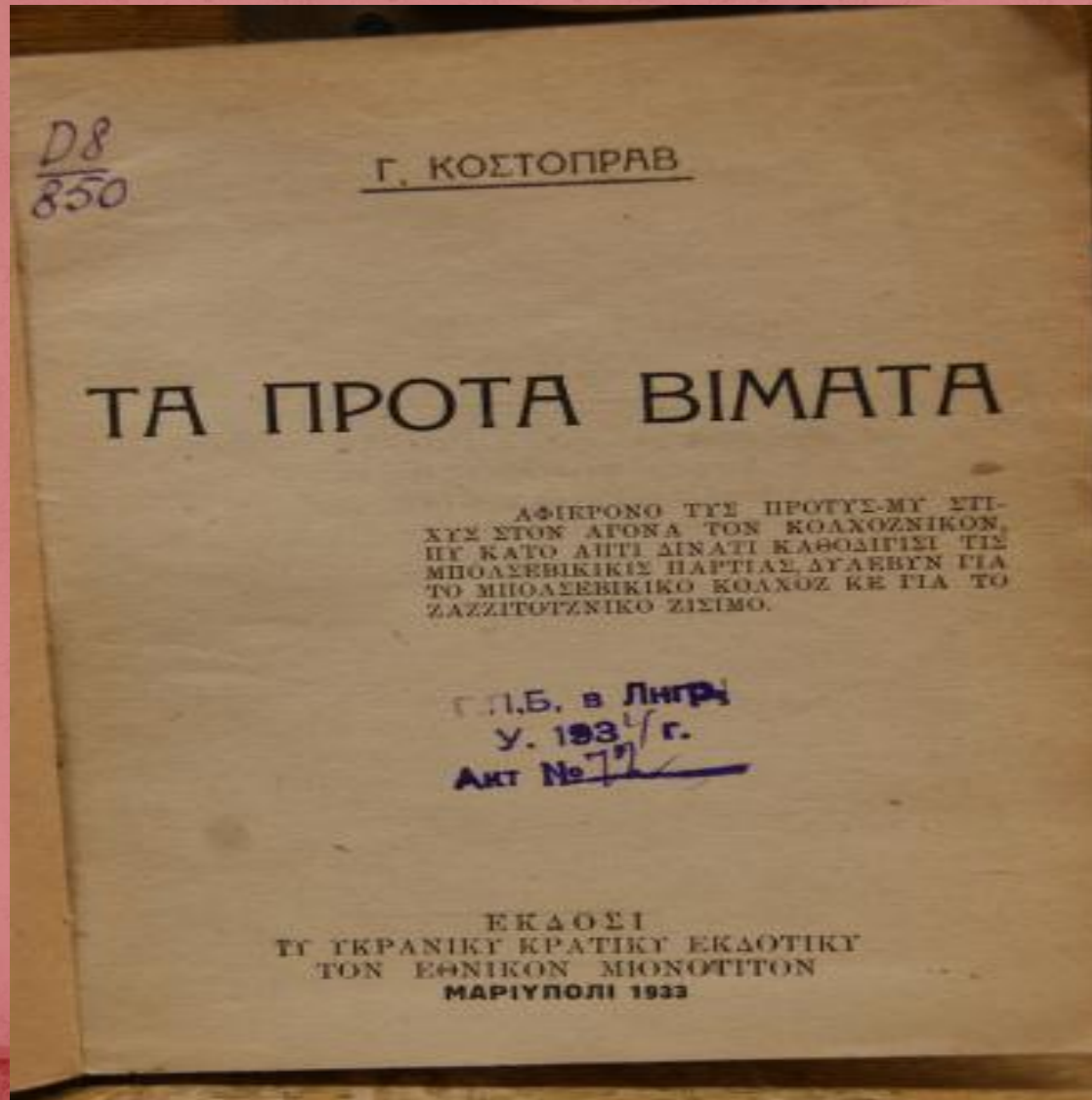
Ιστορία της έρευνας των Ρουμέικων

Περίοδος	Μελετητές	Όρος για τη γλώσσα των Ελλήνων της Αζοφικής
α. δεκαετία του 1920 - 1960	M. Sergievskij, I. Sokolon, D. Spiridonov T. Chernishova	Ελληνικά ιδιώματα της Μαριούπολης Νεοελληνικά ιδιώματα της Μαριούπολης ή τα Ελληνικά ιδιώματα της περιοχής του Ντονιέσκ
β. δεκαετία του 1960 - 1980	T. Chernishova, A. Beletskij	Ρουμέικη / Κριμαιορουμέικη γλώσσα, οι Ελληνικές διάλεκτοι της Ουκρανίας, η Αζοφική διάλεκτος της Νεοελληνικής γλώσσας
γ. δεκαετία του 1980 - μέχρι σήμερα	Αι. Παππού-Ζουραβλιόβα Ε. Καρπόζηλος Χ. Συμεωνίδης, Δ. Τομπαΐδης Χ. Χρίστου Ε. Tsarenko, M. Kisilier, I. Ζαρίκοβα κ.α.	Ταυρορουμέικη διάλεκτος Ελληνική διάλεκτος της Μαριούπολης οι Ελληνικές διαλέκτοι της Ουκρανίας Κριμαιοαζοφική διάλεκτος της Ουκρανίας Τα Ρουμέικα / η Ρουμέικη γλώσσα

Είδη γραφής για την γραπτή απόδοση των Ρουμείκων

- Ελληνογράμματα με απλουστευμένη ορθογραφία (τέλη της δεκαετίας του 1920 – μέχρι 1937). Τύπος, λογοτεχνία, διδακτικά βιβλία.
- Βασισμένη στο κυριλλικό αλφάβητο (προτάθηκε από τον Α. Μπιλέτσκι στη δεκαετία του 1960, εφαρμόστηκε από τους συγγραφείς από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα.)
- Μεταγραφή με τα στοιχεία του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου (γλωσσολογικές μελέτες από τη δεκαετία του 1980)
- Ελληνογράμματα απόδοση με τήρηση ορθογραφικών συμβάσεων όπου εφαρμόζεται (από τις αρχές του 21' αιώνα)

Ελληνογράμματα γραφή με
απλουστευμένη ορθογραφία (έκδοση του 1933)

Μεταγραφή με το Κυριλλικό αλφάβητο

ПСАРА ЙОС

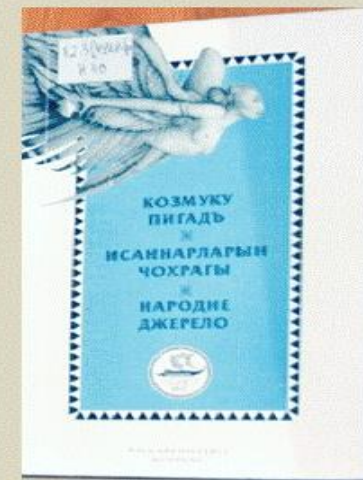
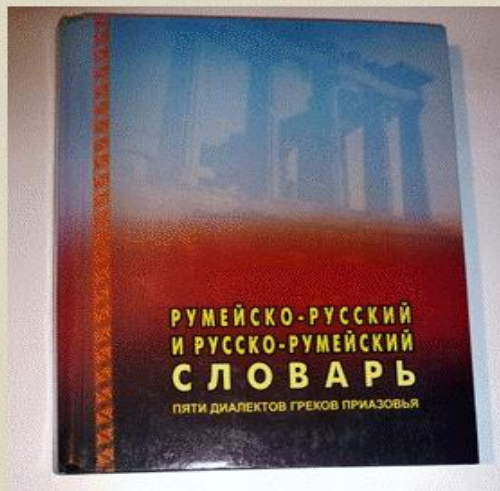
Пес та джапя, сма с эна стынуцку путамиц эзнан папус ки манака. Аты ихан эна педъыц, тыс прат-зин оныма Юра. Папус дъайнын ас ту яло пянышкин псаря, а манака эфтайн спиты та дълыс Эна мера манака лэ тун папу:

— Апар дама-с ки тун Юра-па, пимен ас спит бизев манахот.

— Перу-тун,— ипин папус ки джунайсан дъы-тын. Юрас харин. Паэнны, эсусан сма с эна ураймену харалды, пую итун ангкалзмену анда лугас-лугас псила шпахтрес ки хамшес. Юрас статъын, пирин эна хамиш, экамин лафтыца ки ипин тун гапу-т:

— Папу, си катэва ас ту яло пяс псарича, а го ас кацу пас ту джап ки ас лалысу пас т лафтыца. Папус индун хаилс, йох типин. Дъафтот катэн ас ту яло, а Юрас пемнын пас ту джап ки лалнын пас т лафтыца лугас-лугас авайдъа. Пула тирос типерасин, лахтсин кзен дах н ташхура эна мкуцку фидъыц, анду флюритку т фурисия ки пширсин хоревин пас Юра т ава.

Λεξικά και βιβλία στα Ουρούμικα και στα Ρουμέικα σε κυριλλικό αλφάβητο

Μεταγραφή με τα στοιχεία του ΔΦΑ

Tríja purtukál'a

Mi ta zamán'a, mi ta tirús jézin' jénas' vasil'éis. Aftós is jéna pιδί. Jéna zamán' míjsa kalmaníca djávin', vastán' mis ta díja íér'a, mis ta lajaníca niró. Vasil'éis pιδί mit p'etríca jésur', cakst' kalmanícas' láin'. Niró t'inót'. Aftý ístra ípt'un tut pιδί: "Naífis' pas ta tríja purtukál'a sívdas". Ípt'un kalmaníca, djav'. Pιδί miyalínesit', sády nuníz' kalmanáta ta lója, de tun dúyun anapaíja.

Το παραμύθι «Ο Μπεσχαλχίμς» (απόσπασμα) σε ελληνογράμματα μεταγραφή και η μετάφραση στη ΝΕΚ (από το βιβλίο «Τα παραμύθια των Ελλήνων της Αζοφικής» 2016)

Μι τα ζαμάνια μι τα τ'ιρούς, όντι
τσαβούριβαν μι τα λαγούς, έσπιναν μι
τ'αλιπούς, έζηνε ένας γίροντ'ς. Ίλιγαν τουν
Μπεσχαλχίμς. Δε ειχχ' κανίνα πα, μόν' απ'
λόγ' τ' έζηνη'. Είχχ' ένα μυλάρ', μι τ' αυτό τ'
μυλάρ' πουριφσκάτουν. Ένα τ'ιρό χάναντιν
νιχ μυλάρ' τ' αλέβρατα. Γιατ' αυτός 'ύριψι
να κάτσ' να φυλαξ'. Νύχτα κάτσι τ' φύλαγιν.
Ντρανά ντρεχχ' γέρτ' ένα αλιπού, τραβά
σσκίζετ' τα σακούλια. Μπεσχαλχίμς
χτύπ'σι, πιάτ' αχ 'ράδ' σ':

-Αγά, πιάκα σ'! Τώρα ντα σ' σκουτώσ'!

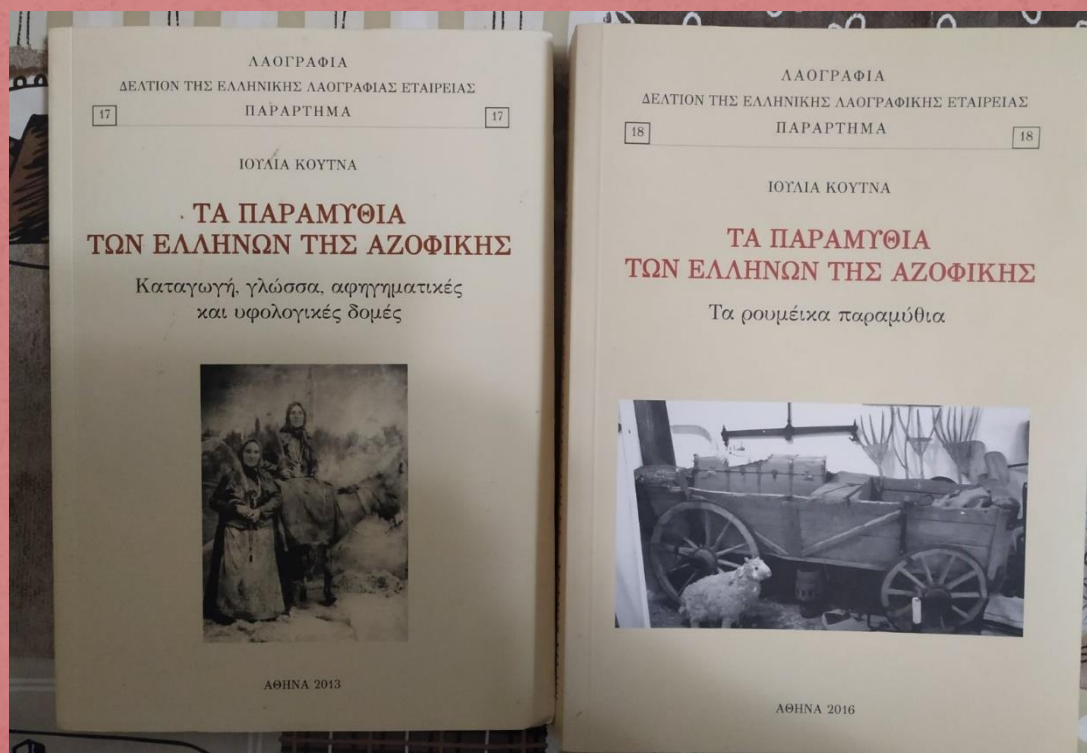
- Στα', να μη μ' σκοτών'ς, λέει τ' αλιπού. Γω
αρβουνιάσ' σ' βασιλέη την κόρ'.

Μια φορά κι έναν καιρό, όταν όργωναν με
τους λαγούς και σπέρναν με τις
αλεπούδες, ζούσε ένας γέρος. Τον έλεγαν
Μπεσχαλχίμ. Δεν είχε κανέναν, ζούσε
μόνος του. Είχε ένα μύλο και μ' αυτό το
μύλο τα έβγαζε πέρα. Κάποτε έλειψαν
αλεύρια απ' το μύλο. Τότε σκέφτηκε να
κάτσει να παραφυλάξει. Έμεινε τη νύχτα
και φύλαγε. Βλέπει μια αλεπού να 'ρχεται
τρέχοντας, να τραβάει και να σκίζει τα
σακούλια. Ο Μπεσχαλχίμς τη χτύπησε και
την έπιασε από την ουρά:

-Ααα, σ' έπιασα! Τώρα θα σε σκοτώσω!

-Στάσου, μη με σκοτώσεις, λέει η αλεπού.
Εγώ θα σε αρραβωνιάσω με την κόρη του
βασιλιά.

Βιβλία για τα παραμύθια των Ελλήνων της Αζοφικής (εκδόθηκαν υπό την αιγίδα της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας και με χορηγία του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη)

Κάποια κύρια ονόματα των Ρουμείκων παραμυθιών

Fílus < Φίλιππος

Vása < Βάσος

‘Iftims < Ευθύμιος

Aj-Jórs < Άγιος Γεώργιος

Aj-Pétros < Αι-Πέτρος

Aj-Lías < Αι-Ηλίας

Be fsalxíms

Axt sá-Xíz’

Zindzhirlí-Xaftán

Saxtarétsa / saxtarítsa

Παραδοσιακές λογοτυπικές φράσεις ως στοιχείο ύφους ρουμέικων παραμυθιών

- **Λογοτυπικές ενάρξεις:**

- *Mi ta zamán'a mi ta t'irús...* – Μια φορά και έναν καιρό...

- *Itun atútu adó kamíja. Gála érin dep kurníja ta díja mares putam'í mas, t jagá itun ax tu ómnustu sprúcku rastá...* – Αυτό ήταν πριν από πολύ καιρό. Το γάλα έρρεε ανάμεσα στις δύο όχθες του ποταμού μας, και οι όχθες ήταν από έναν νόστιμο άσπρο λαπά...

- **Λογοτυπικές κατακλείδες:**

- *Go ra ríga as ató t manakísta na viylíksu tu msoluxturíts an éna matíts, an éna bdaríts, an éna xanatíts. Manakítsa ména ra dókin me éna xaréja fl'urí xundró jan aglí ti ft'al, évala go fl'urítka dónd'a, ma os na értu as spit mas, atá líðan pes tu stoma-m...* – Και πήγα σ' αυτή τη γριούλα να δω το μισικοκοράκι με ένα ματάκι, με ένα ποδαράκι και με μια φτερουγίτσα. Και εμένα μου έδωσε η γριούλα ένα κομμάτι χρυσό μεγάλο σαν τη κεφαλή αλόγου, έβαλα χρυσά δόντια, αλλά ώσπου να φτάσω στο σπίτι μας αυτά έλιωσαν μέσα στο στόμα μου...

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!!!

youtube: Noth Azovian Greeks
yulia.labetska@gmail.com

